

Жамчужыны Усходу

Маштабная аднайменная выстава ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі заклікана пазнаёміць нас з усходняй культурай, яе традыцыямі і своеасаблівасцю.

Вікторыя Харытонава

У экспазіцыі — жамчужны ўсходняй культуры, традыцыйнае кітайскае і карэйскае выяўленчае і дэкаратыўнае мастацтва. Прадстаўлены творы, выкананыя ў традыцыйных тэхніках: кітайскі жывапіс гунбі, карэйскі жывапіс мінхва, акварэльны магуфа, се-і і мастацтва каліграфіі. Аўтары работ прытрымліваюцца традыцый і пераасэнсоўваюць іх у кантэксце сучаснасці, дзеляцца сваім бачаннем, інтэрпрэтацыяй, успрыманням старажытнага мастацтва. Імператарскі жывапіс гунбі («дбайны пэндзаль») — прывілея прыдворных мастакоў — зарадзіўся 2000 гадоў таму, а росквіту дасягнуў у VII—XII стст. Тэхніка прадугледжвае выкананне тушшу контуру малюнка, кожная з ліній якога напоўнена глыбокім сэнсам і выканана паводле строгіх канонаў. Якасць лініі, яе дакладнасць і «сіла» — найзначнейшая каштоўнасць работ. Контур запаўняецца мінеральнымі фарбамі шматлікімі тонкімі празрыстымі пластамі — часам да 50 і больш. Работа выконваецца на рысавай паперы або шоўку. Творы атрымліваюцца нібыта жывыя, вельмі рэалістычныя і ў той жа час дэкаратыўныя. У экспазіцыі прадстаўлены таксама адбіткі імянных пячатак, матэрыялы і пэндзлі, якія выкарыстоўваюцца для працы ў гэтай тэхніцы.

Некалькі работ выкананы і ў пазнейшым стылі — магуфа, «бяскосным, або бясконтурным, гунбі». У ім, наадварот, вельмі рэдка сустракаецца контур, зроблены тушшу, часцей ён пазначаецца прасветамі паміж запоўненымі фарбамі элементамі. Стылю магуфа ў адрозненне ад гунбі не ўласціва мноства пластоў, робіцца ўсяго адзін-два. Звонку праца нагадвае акварэль. Пералівы адценняў, паветраная і багатая колеравая гама, хуткасць выканання — вось тое, што дорыць адчуванне подыху і загадкавай прыгажосці прыроды. Магуфа нагадвае знаёмую беларускаму глядачу акварэль.

Вытанчаны карэйскі жывапіс мінхва — упадабаная традыцыя «дробнай» карэйскай шляхты, ён дастаткова малады ў параўнанні з гунбі. Найбольшага росквіту «народны жывапіс» дасягнуў у XIV—XIX стст.

Мінхва адлюстроўваў запыты і інтарэсы сярэдняга саслоўя і простага народа. Жывапіс адрозніваецца спрошчанымі формамі і недэталізаванасцю, уражвае яркімі, чыстымі, светлымі фарбамі. На працягу доўгіх стагоддзяў мінхва напаўняў сваёй прыгажосцю, гумарыстычнасцю і

сатырычнасцю жыццёвую прастору карэйцаў. Каліграфія — аснова адукаванасці і замужнасці ва ўсходняй традыцыі — прадстаўлена ў экспазіцыі знакавымі фразеалагізмамі кітайскай і карэйскай культуры. Неверагоднае мастацтва налічвае больш за 5000 гадоў. Эфектная форма жывапісу з разнастайнасцю стыляў і багаццем форм з’яўляецца не толькі пісьмовай мовай, але і інструментам выяўлення ўнутранага свету мастака. «Чатыры каштоўнасці вучонага» — менавіта так называлі абавязковыя прадметы адукаванага чалавека Усходу, які павінен быў валодаць мастацтвам каліграфіі. Пэндзаль, папера, туш і тушачніца — прадметы, без якіх не абыходзіліся паэты, мастакі, каліграфы, вучоныя, філосафы. Се-і («вольны пендзаль») — эмацыянальны жывапіс паэтаў і філосафаў, імклівы штрыхавы малюнак, які распавядае пра асацыяцыі, перажыванні, парывы аўтара, уражанні ад аб’екта, што яго натхніў. Се-і на адным дыханні перадае саму сутнасць прадметаў у свабоднай форме, настроі, знарок перабольшвае асобныя дэталі. Се-і ўмацоўваў свае пазіцыі з XII стагоддзя, з цягам часу зарэкамендаваў сябе як сапраўднае майстэрства інтэлектуалаў, як стыль жывапісу, які патрабуе тонкага ўспрымання рэчаіснасці, далікатнага разумення паўтонаў і сэнсавых адценняў. Асобнае месца ў экспазіцыі займае серыя «8 цнотаў». Традыцыя дэкаратыўна стылізаванай выявы кітайскіх іерогліфаў прадугледжвае дапаўненне іх выявай раслін, птушак, жывёл, рыб, міфічных істот. Такія кампазіцыі — мунчада — змяшчаюць іерогліфы і вобразы, звязаныя з асноўнымі канфуцыянскімі цнотамі, фундаментальнымі маральна-этычнымі прынцыпамі. Серыя выканана мастакамі каліграфіі і жывапісу Юй Вэй і Наталляй Клепікавай. Вераванні хыхароў Усходу — будызм, канфуцыянства, даасізм — знайшлі прыкметнае адлюстраванне ў кожным з напрамкаў. Асноўныя тэмы работ — кветкі і птушкі, пейзаж. Сюжэты дэманструюць адзінства чалавека і прыроды, сувязь часоў і пакаленняў. Адметна, што жывапіс глыбока сімвалічны, работы поўняцца таямнічым сэнсам, падтэкстам, якіх не зразумець без валодання знакавай сістэмай і культурнымі традыцыямі Кітая. Кож-

най з работ уласціва цэласнасць ліній і формы, лаканічнасць і яснасць кампазіцыі, вытанчаная мова вобразаў, бясконцая гармонія, адухоўленасць і натуральнасць. Творы здзіўляюць карпатлівым выкананнем, усходнім каларытам выяў і сюжэтаў, своеасабліваасцю бясконцай жывапіснай гармоніі, добразычлівай сімволікай. На выставе «Жамчужыны Усходу» прадстаўлены сапраўдныя дзяменты ўсходняга мастацтва, работы знакамітых майстроў, такіх як Лі Чжэ — мастак Інстытута жывапісу ў стылі гунбі Міністэрства культуры КНР, член Усекітайскага таварыства вывучэння жывапісу гунбі; Ту Чжунь — выкладчык традыцыйнага кітайскага жывапісу гунбі, член Саюза мастакоў г. Юнчэн; Чжоў Бін — член Саюза мастакоў Кітая, член Навуковага таварыства жывапісу гунбі Кітая. Значная частка экспазіцыі — работы Маскоўскага клуба аматараў кітайскага жывапісу гунбі: прэзідэнта клуба Юліі Талмачовай і віцэ-прэзідэнта Аксаны Шаровай, члена клуба Наталлі Клепікавай — выкладчыцы курса кітайскага жывапісу гунбі пры навукова-адукацыйным цэнтры «Яацань» (Мінск) — і яе вучаніц. Экспануецца каліграфія Юй Вэй — выкладчыка кітайскай мовы і каліграфіі Інстытута Канфуцыя Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, работы ў тэхніцы се-і Кацярыны Марцінеўскай, выкладчыцы курса традыцыйнага кітайскага жывапісу пры Рэспубліканскім інстытуце кітаязнаўства імя Канфуцыя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, і яе слухачак. Аб усходнім мастацтве кажуць, што яго трэба ўмець «чытаць». Вядомы кітайскі пейзажыст Го Сі (каля 1020 — 1090) у трактаце «Пра жывапіс» слушна заўважыў: «Паэзія — гэта пазбаўлены формы жывапіс, а жывапіс — гэта паэзія, якая вынайшла форму». Выставу «Жамчужыны Усходу» можна справядліва назваць жывапісным паэтычным выданнем пра кітайскую і карэйскую культуры, іх традыцыі, пра гісторыю і жыццё краін, пра застылую ў вобразах, увасобленую ў метафарах усходнюю мудрасць і прыгажосць. **М**

- 1 ■ Наталля Клепікава. Туман у гарах (скрутак). Гунбі. Рысавая папера. 2023.
- 2 ■ Лі Чжэ. Півоні. Гунбі. Рысавая папера. 2023.
- 3 ■ Наталля Клепікава. Вернасць, адданасць. Мінхва. Рысавая папера. 2023.